

De betovering van het onbekende

In China is het Westen nog verbijsterend ver weg

zaterdag 20 augustus 2011

Auteur:tekst en foto's , Sjors van Beek

De Chinezen leven hun leven op hun manier. En ze kijken westerse toeristen die zich druk maken over het gebrek aan communicatie, met niet-begrijpende blik aan.

Hoge nood in Guilin, Zuid-China. Onbegrijpelijk schrift waar we ook kijken, Chinezen die ons glazig aanstaren vanuit de deuropeningen van restaurantjes, winkels, kapperszaakjes. De mensen die we aanspreken met de vraag of er een toilet in de buurt is, reageren met een stoïcijnse blik, zwijgend. Ze begrijpen ons niet en weten ook dat het geen enkele zin heeft om een poging daartoe te ondernemen. Wij weten dat dan nog niet, en blijven het dus proberen in alle talen die we kunnen bedenken. *'Toilet?' 'WC?' 'Bathroom?'* We kijken vragend, we gebaren, maar hoe gebaar je dat een 11-jarig meisje heel erg moet plassen? Het lukt niet, de Chinezen snappen niet wat we willen en wij snappen niet dat ze geen énkél woord over de grens spreken.

We zijn dan al bijna drie weken in dit ondoorgrondelijke, imponerende land. Vader en dochter op een half georganiseerde reis van Peking naar Hongkong. Welgeteld één keer hebben we tot dan toe een zinvol echt gesprek gevoerd, met Mimi, een jonge Chinese zakenvrouw in Peking die vloeiend Engels spreekt. Ze vertelt hoeveel moeite ze er mee heeft om weer zaken te doen in haar vaderland, na lange jaren in het buitenland. Het taalkundige en culturele onbegrip is haar broodwinning: als een van de weinigen van 1,2 miljard Chinezen kan ze een brug slaan naar de westerlingen die China bezoeken met uitsluitend Engels, Frans, Spaans, Duits of Russisch in hun bagage.

Het gebrek aan communicatie is gekmakend. Probeer in Peking eens een taxi te nemen naar *'The Forbidden City'*. De taxichauffeur blijft roerloos achter zijn stuur zitten totdat we aan de balie van het hotel een briefje halen waarop in Chinese karakters staat beschreven waar we heen willen.

Bestel buiten de toeristenzone in een klein eethuisje eens een pot thee. *'You have tea?' 'Chai?'* Ze brengen cola, of mihoensoep. Hoe moet je in een land als dit dan iets ingewikkelders te weten komen, waar de dichtstbijzijnde pinautomaat is, bijvoorbeeld?

China maakt een verbijsterende indruk, maar is dat ondanks of juist vanwege het onbegrip? Zelfs daar komen we niet achter. Wie opgroeit met een westers wereldbeeld, waarin de Verenigde Staten de maat zijn van alle dingen, valt stil in China. Hier dringt het door dat mensen ook op geheel andere wijze hun leven kunnen inrichten, en daar ver mee kunnen komen. Waarom eten met bestek als het ook al duizenden jaren met stokjes kan – beter, smaakvoller zelfs dan met metalen voorwerpen die voortdurend tegen je gebit klonken? En wie zegt dat de VS het centrum van de moderne wereld en de enige wereldmacht zijn? Wie in het museum in het poortgebouw van het Tiananmenplein de propagandafilms ziet van eindeloze rijen marcherende Chinezen, beseft dat de VS in geval van oorlog eenvoudigweg te weinig munitie zullen hebben om al die Chinezen een halt toe te roepen.

Eenzelfde ontzag overvalt de bezoeker bij de Chinese Muur. Zevenduizend kilometer lang slingert deze bakstenen draak zich door de heuvels. Anderhalf uur wandelen in moordend klamme hitte over trappen en steile hellingbanen is genoeg om een gezonde volwassene aan het einde

van zijn Latijn te brengen. Na elke zware klim doemt de volgende op, nog zwaarder, onophoudelijk, over een afstand van Amsterdam naar Zuid-Spanje – én terug. Toch liepen hier ooit, rond het begin van de westerse jaartelling, arbeiders met manden vol stenen naar boven en weer naar beneden, ze metselden steen voor steen aan een bouwwerk dat zelfs zichtbaar is vanuit de ruimte. Hier liepen wachters in zware pantserkleding dag na dag hun rondes om uit te zien naar het noorden, waar de Mongolen vandaan konden komen.

De Chinezen, zoveel wordt duidelijk op een rondreis door dit land, leven hun leven op hun manier. En ze kijken westerlingen die zich daarover verwonderen, met een niet-begrijpende blik aan.

Contact via sport

Het is nog vroeg, de morgendauw hangt nog in het park rond de Tempel van de Hemel. Bataljons van Chinezen, jong en oud, gaan op in ochtendgymnastiek en tai chi, op muziek uit gammele transistorradio's. Anderen doen in een grote kring aan stijldansen, om zeven uur 's ochtends. Even verderop spelen mannen en vrouwen door elkaar voetvolley met een bovenmaatse badmintonshuttle met kleurige verenpluim. Met bewonderenswaardige circustoeren weten ze het voorwerp in de lucht te houden. Tik-tik-tik, twintig, dertig keer achter elkaar. Zwijgend spelen ze hun spel; woordloos gebaren ze dat de westerlingen mee mogen spelen. Ineens is er dan toch contact, via sport.

Contact is er later die dag ook via fotocamera's op het Tiananmenplein, het Plein van de Hemelse Vrede, die in 1989 zo bloedig werd verstoord. Kordaat gebaart het ene na het andere groepje Chinezen dat ze met mijn dochter op de foto willen. Met haar lange blonde haren is ze voor hen een vrouwtje van Mars. Tien, twaalf keer binnen een uur wordt ze met dwingende hand in het midden geposteerd.

Aan de rand van het grootste plein ter wereld ligt de Renming Dahuitang, de Grote Hal van het Volk. Imposante trappen en immense, steriel marmeren zalen herinneren ons eraan dat China een communistisch arbeidersparadijs is, met alle protserige pracht en praal die de leiders van zo'n heilstaat altijd nodig achten. In het hart van het Oost-Duits aandoende gebouw betreden we het auditorium waar het Volkscongres vergadert. Tienduizend zitplaatsen voor alle parlementariërs van deze waanzinnig grote staat.

Weer buiten schuiven we aan in de lange, lange rij Chinezen die het mausoleum van Mao willen betreden. Barse suppoosten schreeuwen onmiddellijk tegen eenieder die een voetje over de gele lijnen zet. Misschien kan het ook niet anders, met zulke onafzienbare mensenmassa's. Op militaristische wijze wordt de menigte in hoog tempo door de zaal gedirigeerd waar de Grote Leider zijn eeuwige slaap slaapt. Als we de hal aan de achterzijde verlaten, zien we hoe de politie letterlijk op illegale souvenirverkopers jaagt. Ze stuiven uiteen, de agenten rennen erachteraan, vergeefs.

De zon zullen we niet zien tijdens onze vier dagen in de hoofdstad. Peking is smog: een dikke, geelachtige wolkendeken waar af en toe een regenbui uit plenst. Het is ook geen wonder: waar tien, vijftien jaar geleden nog zeeën van fietsers het straatbeeld domineerden, schuiven nu dikke rijen auto's door de verstopte straten. Fietsen is levensgevaarlijk geworden op de brede boulevards. Alleen in de weinige bewaard gebleven hutongs, de traditionele, uit de Mongoolse tijd stammende volkswijkjes met hun smalle straatjes, klinkt nog het gerinkel van fietsbellen en het geschreeuw van fietsers die zich een weg proberen te banen door de menigte.

Kebabspiesjes

China is een werelddeel. Na een zeer comfortabele nachtelijke treinreis van dertien uur arriveren we in de deels islamitische stad Xi'an, zo'n duizend kilometer ten zuidwesten van Peking. Het voelt als een ander land. Hier geen 'Peking duck', maar kebabspiesjes in de feeëriek verlichte bazaar. Zwartgesluerde vrouwen en mannen met witte mutsjes doen hun inkopen in de moslimwijk rond de Grote Moskee.

De perfect geconserveerde stadsmuren herinneren aan de tijd dat Xi'an het eindpunt was van de Zijderoute, en het centrum van het Chinese

Rijk. Grote trekpleister van de stad is het terracottaleger. Kort nadat de farao's van Egypte honderduizenden slaven hadden laten zwoegen aan de piramides van Cheops en Chefren, boetseerden evenzoveel slaven hier hun zeventuizend manshoge replica's van Chinese krijgers. Al 2.200 jaar bewaken ze het graf van China's eerste keizer, Qin Shi Huang (221-207 v. Chr.). In drie immense vliegtuighangars staren de beelden de bezoekers bewegingsloos aan met hun levensechte gezichten van klei.

Nog eens duizend kilometer zuidwestelijker nadert de reiziger het Plateau van Tibet. Vanuit het centrum van Chengdu zijn de eerste pieken zichtbaar, in de straten en parken wandelen bergbewoners met hun karakteristieke perkament-gelooide huid. Een kolossaal standbeeld van Mao kijkt uit over een grote fontein, die 's avonds een felgekleurd en met muziek omzoomd waterballet uitspuwt. Over choreografie hoeven we Chinezen niets te leren, weet de hele wereld sinds de openingsceremonie van de Olympische Spelen in 2008.

Maar bezoekers komen niet naar Chengdu voor de stad. Ze komen voor de reuzenpanda's in het Giant Panda Breeding Centre, tien kilometer verderop. In een lommerrijk bamboebos leven hier zo'n vijftig exemplaren van een van 's werelds meest bedreigde diersoorten.

Groot en loom liggen de beesten op hun rug op houten vlonders, kauwend op bamboescheuten en onbeschaamd krabbend aan hun genitaliën. Oog in oog met deze levende teddyberen dringt het pas goed door dat het echt beren zijn; roofdieren die al te argeloze toeristen kunnen doden, zoals enkele jaren geleden hier in Chengdu nog bleek.

Aalscholervissen

China is ook natuurpracht, zo ontdekken we na een binnenlandse vlucht naar het diepe zuiden. De bizar gevormde karstbergen, zo bekend van de wandschilderingen in elk Chinees restaurant in Europa, bestaan echt: in Yangshuo. Terwijl de buitenboordmotor van onze schuit zachtjes pruttelt, genieten we op de rivier de Li van de lieflijke natuurlijke reliëfs om ons heen.

Als de schemering valt, komen de aalscholver-vissers in actie. Op de boeg van hun scheepje staat een sterke schijnwerper, die in het donkerbruine water beneden priemt. Naast de boot zwemmen aalscholers, met een dun touwtje om hun nek verbonden met de vissers aan boord. Om en om duiken de watervogels onder en komen weer boven met hun hals vol visjes. Het touwtje verhindert dat ze hun vangst kunnen doorslikken. De aalscholers worden aan boord gehesen, waarna de vissers hun bek leegschudden. Vissen, weten de Chinezen al eeuwen, hoeft helemaal niet met een hengel of een net. Het kan ook *the China way*.

Op drie en een half uur rijden ten noorden van Yangshuo slingert de taxi zich een weg naar boven over een smalle bergweg, op weg naar Ping'an. Bezorgd kijken we naar de snel dichttrekkende hemel: halen we onze bestemming vóór het noodweer?

Dan barst het los: de regen komt plotsklaps met vernietigend geweld naar beneden. Een dikke stroom van kiezels en modder komt van de berghelling naar beneden en verspert de weg. De taxi komt knarsend en schurend midden in de brij tot stilstand en meteen hoopt de voortschuivende modderstroom zich op aan de zijkant van de auto. Langzaam wordt de taxi naar links geschoven, richting gapende afgrond. In paniek verlaten we de auto en proberen hem met blote handen uit te graven. Dan, net zo plotseling als het begon, stopt de bijbelse regen. Het linkervoorwiel van de taxi staat op 20 centimeter van de rand van het ravijn.

Ineens, uit het niets, zijn we omringd door een stuk of tien dragers: tengere vrouwtjes met grote rieten manden op de rug. Ze brengen onze bagage via een steil trappenpad naar Ping'an, wij sjokken er doorweekt achteraan.

Enkellang haar

Na een verkwikkende nachtrust beginnen we de volgende ochtend in alle vroegte aan een dagmars door de rijstvelden. De Chinese Dian is

onze gids, ze spreekt warempel een woordje of dertig Engels. Ze vertelt over de Zhuang en de Yao, twee van de 56 inheemse volken die China herbergt. Elke stam in deze regio is herkenbaar aan de felgekleurde kleding, en bovenal aan de haardracht. De vrouwen dragen hun ellenlange haren in een grote, kunstig in elkaar gedraaide knot. Bij een beekje zien we hoe enkelen hun haren wassen; ze reiken werkelijk tot de enkels, als een zwartzijden gordijn.

We wanen ons op Bali; na een uurtje of drie wandelen worden de rijstterrassen steiler, ze klimmen treetje voor treetje naar de hemel, gifgroen zo ver het oog reikt. De terrascomplexen luisteren naar sprookjesachtige namen als de Ruggengraat van de Draak.

Bij een afgelegen eethuisje hoog op een van de hellingen bestellen we, wijzend in de kookpotten in het keukentje, een portie dim sum en een pot jasmijnthee. En we vergapen ons aan de eindeloze rijen rijstterrassen, ribbel na ribbel rollen ze naar beneden, tot diep in het in nevelen gehulde dal beneden. We zien landbouwers ploeteren, hun blote voeten in het water. Hoeveel honderden jaren zijn nodig geweest om dit landschap te scheppen, zonder mechanische hulp?

Een laatste nachttrein brengt ons zachtjes schommelend naar de boorden van de Zuid-Chinese Zee, naar Guangzhou (Kanton). In deze kolkende stad met het inwonertal van België nemen we meteen de snelle boot naar Hongkong, het Gibraltar van Azië. Met hoge snelheid doorklieft het vaartuig het water, weg van Chinees China. Na twee uurtjes doemt de met imposante wolkenkrabbers omzoomde haven van Hongkong op.

Dan raakt onze ferry met een schok de kade van Kowloon. Eenmaal in de terminal wacht ons een geheel andere schok: westers schrift! Engelssprekend restaurantpersoneel! Bordjes met 'toilet'! We zijn in één klap terug in de bekende, begrijpelijke, westerse wereld.